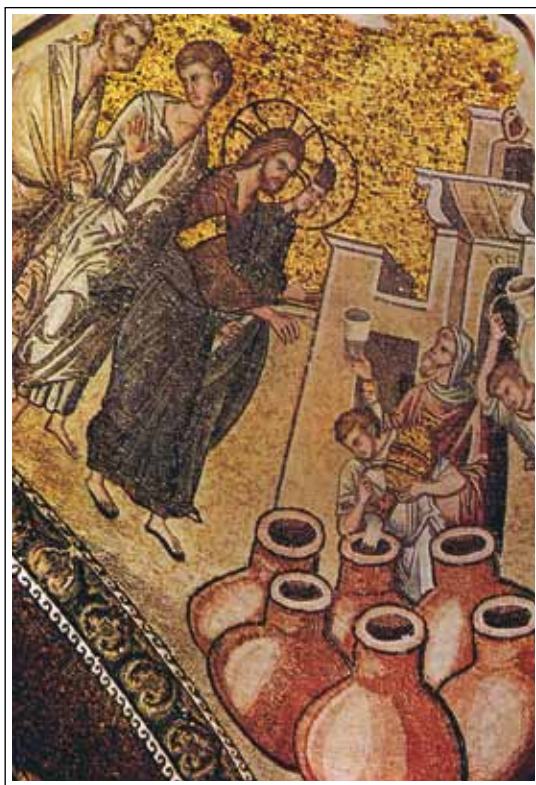

ἑσαύκωσι

ΑΣΚΗΣΗ ΣΤΗ ΔΙΑΚΡΙΣΗ ΤΩΝ ΓΕΓΟΝΟΤΩΝ

ΕΤΟΣ ΙΒ΄ - ΤΕΤΧΟΣ **70**
ΚΑΛΟΚΑΙΡΙ 1999

ΓΕΓΟΝΟΤΩΝ ΔΙΑΚΡΙΣΗ:

- Καὶ πάλι γιὰ τὸν Ἀντίχριστο

ΘΕΟΛΟΓΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ:

- Γιὰ τὴν ἁμαρτία καὶ τὴ μετάνοια
 - Τὸ νόημα τοῦ γάμου

Γεγονότων Διάκριση

ΚΑΙ ΠΑΛΙ ΓΙΑ ΤΟΝ ΑΝΤΙΧΡΙΣΤΟ

«**Α**ὐτός ὁ πόλεμος, ἂν καὶ παράνομος ἀφ’ οὗ διεξάγεται χωρὶς τὸν ΟΗΕ, ἐπικυρώνει τὸ δικαίωμα τῆς ἀνάμιξης σὲ ὅποιαδήποτε χώρα, σὲ περιπτώσεις σοβαρῶν παραβιάσεων τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων. Πρόκειται, λοιπόν, γιὰ τὸ πρῶτο στάδιο μιᾶς διαδικασίας, ποὺ ὁδηγεῖ στὴ δημιουργία μιᾶς πλανητικῆς ἀστυνομίας. Παλιότερα, οἱ πόλεμοι γινόταν ἐν ὀνόματι τῶν ἔθνων. Αὐτὸς ὁ πόλεμος εἶναι διαφορετικός. Χρησιμεύει γιὰ τὴν κατάργηση τῶν ἔθνων. Ζοῦμε τὸν πρῶτο πόλεμο τῆς παγκοσμιοποίησης, ὁ ὁποῖος σηματοδοτεῖ ἓνα ἱστορικὸ βῆμα στὴν ἱστορία τῆς ἀνθρωπότητας. Ὀδεύουμε πρὸς τὸ τέλος τῶν πατρίδων καὶ τὴν κατάργηση τῶν συνόρων» (Φ. Μπεγκμπεντέ, στὴ γαλλικὴ Μόντ, ὑπερασπιζόμενος τὴ «Νέα Τάξη»).

Σὰν χριστιανοί, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ σιωπήσουμε, καθὼς γινόμαστε μάρτυρες τῆς ἐγκληματικῆς ἐπίθεσης ἐνάντια στὴ γειτονικὴ Γιουγκοσλαβία. Ἐχουν γραφεῖ πολλὲς ἀναλύσεις καὶ γνώμες, μερικὲς πολὺ καλές, ὥστε γὰ μωροῦσε κανεὶς νὰ σκεφτεῖ ὅτι δὲν χρειάζεται νὰ προσθέσει κάτι. Ὅμως, ἐδῶ, ἡ ἀνάγκη δὲν εἶναι νὰ πεῖ κανεὶς κάτι παραπάνω, ἢ κάτι διαφορετικό. Ἡ ἀνάγκη ποὺ σταθμίζουμε εἶναι νὰ ἐνώσουμε τὴ Φωνή, σὲ μιὰ προσπάθεια νὰ διακρίνουμε τὴν ἀλήθεια καὶ νὰ σταθοῦμε μὲ διάκριση ἀπέναντι στὴν ἀληθινὴ Φύση γεγονότων, ποὺ ὁ ἄρχοντας τοῦ κόσμου τοῦτου φροντίζει νὰ σκεπάζει μὲ τὸ πῶλο τῆς παραλλαγῆς, τῆς διαστροφῆς, τῆς διαβολῆς.

Οἱ ἀλλαγές ποὺ συμβαίνουν ἀλματωδῶς τὰ τελευταῖα χρόνια ἔχουν ἀποκτήσει ἓναν καθαρὸ ἄξονα. Οἱ κοινωνίες μας σφυρηλατοῦνται μὲ ἓναν καταναγκαστικὸ τρόπο, ὥστε νὰ ὀργανώσουν τὶς δομές τους, τοὺς θεσμούς τους, μὲ τρόπο ποὺ νὰ εἶναι ἀμοιβαία συμβατὸς καὶ ἀποδεκτός. Γιὰ τὸ σκοπὸ αὐτὸ ξοδεύουν τεράστια ποσὰ ἀπὸ τοὺς κοινούς πόρους, ὥστε συχνὰ ἔχει κανεὶς τὴν ἐντύπωση ὅτι ἡ ἀμοιβαία αὐτὴ συμβατότητα ἐξαγοράζεται.

Κατὰ κάποιον τρόπο, ἐξαργυρώνεται στὶς μέρες μας μιὰ παρακαταθήκη ἐμπειρίας ποὺ προέκυψε ἀπὸ τὸν αἱματηρὸ πειραματισμὸ τῶν τελευταίων

αίωνων, καὶ μάλιστα τοῦ αἵωνα μας. Ὁ ἄκρατος Φιλελευθερισμὸς τῆς οἰκονομίας, ποὺ ἐξασφαλίζει τὴ μεγαλύτερη δυνατὴ οἰκονομικὴ ἐλευθερία στὰ ἄτομα, ὑποκαθιστᾷ κάθε μορφὴ κρατικῆς διαχείρισης καὶ συλλογικῆς μέριμνας. Ἡ μετάβαση ἀπὸ τὴν οἰκονομία τῆς βιομηχανικῆς παραγωγῆς στὴν οἰκονομία τῆς παροχῆς ὑπηρεσιῶν, δημιουργεῖ τὴν ἀνάγκη γιὰ ὅσο τὸ δυνατόν μεγαλύτερη ἐλευθερία καὶ ταχύτητα στὴ διακίνηση ἰδεῶν, πληροφοριῶν καὶ ἀνθρώπινου κεφαλαίου. Ἔτσι, ὁ ἐθνικὸς χῶρος χάνει τὴ στενὴ σημασία του καὶ οἱ περιορισμοὶ ποὺ ἀπορρέουν ἀπὸ τὴν κυριαρχία τῶν ἐθνικῶν κρατῶν ἐξαφανίζονται σταδιακά, μὲ διεθνεῖς συνθήκες. Ἡ διάδοση τῆς τεχνολογίας ἐξασφαλίζει τὶς τεχνικὲς ὑποδομὲς ποὺ ἀπαιτοῦνται ὥστε ὅλα αὐτὰ νὰ ὑλοποιηθοῦν πρακτικά. Ἡ διεθνοποίηση τοῦ ἐμπορίου, ἡ παγκοσμιοποίηση τῆς οἰκονομίας, ἡ ἐξομίωση τῶν ἐκπαιδευτικῶν συστημάτων, ἡ «ένωση» τῶν ἐκκλησιῶν, εἶναι ὅψεις τῆς κοινῆς συνισταμένης, ποὺ χαρακτηρίζει τὴ λεγόμενη «Νέα Τάξη» τοῦ τέλους τοῦ εἰκοστοῦ αἵωνα. Τὰ ἐθνικά-κρατικά μορφώματα δίνουν τὴ θῆση τους σὲ ὑπερεθνικοὺς σχηματισμούς, οἱ ὅποιοι ἀπαιτοῦν σὲ ἀντάλλαγμα, τὴν ἐκχώρηση μέρους τῆς κυριαρχίας καὶ τῆς ἐθνικῆς ἀνεξαρτησίας, ἀλλὰ καὶ τὴν ἰσοπεδωτικὴ ὁμοιομορφία στὸν τρόπο ποὺ πολιτεύονται, πιστεύουν καὶ ὀνειρεύονται οἱ ἄνθρωποι.

Τὸ νεωτεριστικὸ πνεῦμα τῆς βιομηχανικῆς ἐποχῆς, ἀρνήθηκε τὴ διαχρονικότητα τῶν ἀξιῶν χάριν ἐνὸς χρησιμοθηρικοῦ ἐκσυγχρονισμοῦ. Ἐφτιαξε τὶς κοινωνίες τῆς ἀτομοκεντρικῆς ἀποξένωσης, ποὺ γνωρίσαμε στὴ νεώτερη Εὐρώπη καὶ στὴν Ἀμερική. Πρότεινε μιὰ ψευδελίγραφη ἐλευθερία, τυλίγοντας τὴν ἀνθρώπινη προσωπικότητα στὸ σκληρυμένο καβούκι τῶν «ἀτομικῶν» τῆς δικαιωμάτων. Ἡ μετα-βιομηχανικὴ ἐποχὴ, ποὺ θμελιώνεται μὲ χαρακτηριστικὴ ἐργατικότητα στὶς μέρες μας, δὲν εἶναι κάπως «ἀντιπρόταση» σὲ ὅλα αὐτά, ἀλλὰ μᾶλλον μιὰ ἐκλεπτυσμένη τελειοποίηση καὶ γενίκευσή τους. Πρόκειται γιὰ τὴν ἐξασφάλιση μιᾶς χωρὶς ὅρους ἐλευθερίας στὰ ἄτομα, νὰ πετύχουν ὑλικοὺς στόχους χωρὶς δεσμεύσεις. Ὁ ἐλεύθερος ἀνταγωνισμὸς, γιὰ τὸν ὅποιο μιλοῦν ὅλοι, δὲν εἶναι ἄλλο παρὰ ἡ κατάργηση κάθε περιορισμοῦ ποὺ μπορεῖ νὰ δρᾷ προστατευτικὰ ἀπέναντι σὲ ἀξίες.

Οἱ κινητῆριες δυνάμεις ποὺ ἐργάζονται, τουλάχιστον φανερά, γιὰ ὅλα

αὐτὰ εἶναι ἡ Ἀμερική καὶ ἡ Ἐνωμένη Εὐρώπη. Ἡ γιουγκοσλαβική κρίση ἔδειξε καθαρά ὅτι ἡ ὁμοφυχία τους πάνω σ' αὐτοὺς τοὺς στόχους ξεπερνάει κάθε κομματική ἢ ἐθνική διάκριση. Ἡ ἀφοσίωσή τους εἶναι τέτοια, ὥστε δὲν δίστασαν νὰ συμφωνήσουν ἀκόμη καὶ στὴ διάπραξη τοῦ Φοβε-

ροῦ ἐγκλήματος τοῦ ὁποίου γινόμαστε μάρτυρες. Δὲν δίστασαν νὰ χαλκεύσουν, νὰ ψευδομαρτυρήσουν, νὰ δολοφονήσουν, νὰ καταστρέψουν, νὰ ὑπονομεύσουν τὸ μέλλον ἑκατομμυρίων ἀθώων ἀνθρώπων. Τὰ ἔκαναν αὐτὰ προφασιζόμενοι ὅτι χτυποῦν ἕναν ἐθνικιστὴ δικτάτορα. Ὅλοι, ὅμως, ξέρουμε ὅτι ὁ ἀδιά-

κριτος βομβαρδισμὸς τῶν ἀμάχων καὶ ἡ βάρβαρη συστηματικὴ καταστροφή, δὲν εἶναι τρόπος γιὰ νὰ πᾶσει δικτάτορας. Ὅλοι ξέρουμε ὅτι οἱ ἴδιοι οἱ Ἀμερικανοὶ στήριξαν δικτάτορες πολὺ χειρότερους ἀπὸ τὸν Μιλόσεβιτς καὶ συνεχίζουν νὰ στηρίζουν μέχρι σήμερα. Ξέρουμε ὅτι ὄχι μόνο δὲν ἀντέδρασαν στὴν πολιτικὴ τῶν ἐθνικῶν ἐκκαθαρίσεων ἄλλων ἡγετῶν, ἀλλὰ ἀντίθετα τοὺς βοήθησαν κιόλας. Ξέρουμε, πιά, ὅτι ὅλοι γνώριζαν καὶ συμφωνοῦσαν ὅτι ἡ ἐπίθεση τοῦ NATO θὰ δημιουργοῦσε τὸ κύμα τῶν προσφύγων καὶ τὴν κορύφωση τοῦ ὁποίου διωγμοῦ ἐπέβαλε ὁ Μιλόσεβιτς. Πίσω, λοιπόν, ἀπὸ τὰ ὑποκριτικὰ προσχήματα πρέπει νὰ ἀναζητηθοῦν ἀληθινὲς αἰτίες.

Σκοπὸς δὲν εἶναι νὰ χτυπηθεῖ ὁ Μιλόσεβιτς. Αὐτὸ ποὺ χτυποῦν μὲ τόση μανία, εἶναι ἕνα πλέγμα ἀξιῶν ποὺ δὲν συμβαδίζει μὲ τὴ «νέα τάξη» ποὺ προσπαθοῦν νὰ ἐπιβάλλουν. Διαισθάνονται τὶς ἐστίες τῆς ἀντίδρασης, ἀνάμεσα σὲ λαοὺς ποὺ ἔχουν ρίζες σὲ μιὰ πίστη διαφορετικὴ ἀπὸ τὴ δική τους. Ἡ πιστὴ προσήλωση τῶν Σέρβων στὴν πολιτιστικὴ κοιτίδα ποὺ ἀποτελεῖ γι' αὐτοὺς τὸ Κοσσυφοπέδιο, στέλνει ἕνα μήνυμα ποὺ δὲν ἐνθαρρύνει τὴν ἀφομοίωση τῶν Βαλκανίων σὲ δομὲς ποὺ ἀπαιτοῦν τὴν ἐκχώρηση μέρους τουλάχιστον τῆς ἐθνικῆς κυριαρχίας. Ἀντίστοιχο πρόβλημα πνευματικῆς ἀσυμβατότητας καὶ προσήλωσης στὴν ἰδέα τῆς ἐθνικῆς κυριαρχίας, ποὺ ἐκδηλώνεται καὶ μὲ ἐθνικιστικὲς τάσεις, δημιουργεῖ ἡ Ρωσία, ὅπως ἀπὸ καιρὸ ἔχουν διαβλέψει διορατικοὶ ἐργάτες τῆς παγκόσμιας τάξης. Καὶ ἐκεῖ, τὰ πράγματα δὲν εἶναι τόσο ἀπλά, ὅπως μὲ τοὺς ἀδύναμους Σέρβους. Διότι, παρόλη τὴν παρακμὴ της, ἡ Μόσχα ἀποτελεῖ κέντρο συσπειρώσεως, ἔχει πηγὲς ἀνεκμετάλλευτου πλούτου, καὶ τηρεῖ πιστὰ τὸ πυρηνικὸ της ὁλοστάσιο.

Ἡ Γιουγκοσλαβία, προφανῶς, εἶναι ὁ ἀδύναμος, ποὺ χτυπιέται γιὰ τὸν παραδειγματισμὸ τῶν ἰσχυρότερων. Αὐτὸ τὸ διαισθάνεται ἡ Ρωσία καὶ σὲ κάποιον βαθμὸ καὶ ἡ Κίνα, ποὺ ἂν καὶ δὲν ἔχει πνευματικούς δεσμούς μὲ τὴ Ρωσία, πρὸς τὸ παρὸν δὲν συμπορεύεται καὶ μὲ τὴ Δύση. Ἀνήκει στὴν πλευρὰ τῶν «κακῶν». Ἀλήθεια, τελικά, ὥσο «λάθος» ἦταν τὸ χτύπημα στὴν Κινεζικὴ πρεσβεία;

Ἡ Ἀποκάλυψη, ἀποκαλεῖ τὸν Ἀντίχριστο «ὑπεραιρόμενο ὑπὲρ πάντα λεγόμενον Θεὸν ἢ σέβασμα». Αὐτός, ζητάει ἀπὸ τοὺς βασιλεῖς τῆς γῆς νὰ τοῦ ἐκχωρήσουν τὴν ἐξουσία τους. Μιλáει ὡς δράκων καὶ ἀπαιτεῖ ἀπὸ ὅλους νὰ τὸν προσκυνήσουν. Ἐνα ἀπὸ τὰ στοιχεῖα ποὺ ξεσήκωσε τὸ κοινὸ αἶσθημα τῶν Ἑλλήνων καὶ προκάλεσε τὴ δυσπιστία ἀέναντι στὴ συστηματικὴ προσαγάνδα ἦταν ἡ ὕβρις, ἡ ἀπεχθὴς ὑπεροψία, ἡ προφανὴς ἀήθεια τῶν λόγων καὶ τῆς δημόσιας παρουσίας τῶν ἡγετῶν τοῦ λεγόμενου ἐλεύθερου κόσμου. Ὑποκρινόμενοι τοὺς ὑπερασπιστὲς τῆς ἡθικῆς τάξης, ἐκτέλεσαν μὲ ψυχρότητα μιὰ βαρβαρότητα ἀσύγκριτα μεγαλύτερη ἀπὸ τὰ ἐγκλήματα ποὺ τάχα ἀγωνίζονταν νὰ ἀποτρέψουν. Μέσα ὅμως στὸ ψήλωμα τοῦ νοῦ τους ξεχνοῦν μιὰ βασικὴ πνευματικὴ ἀλήθεια. Αὐτοὶ ποὺ γίνονται πιόνια στὰ χέρια τοῦ διαβόλου, παίρνουν σειρὰ στὴν ἀλυσίδα τῆς διαβολικῆς καταστροφικῆς μανίας. Γιατὶ ὁ διάβολος ποτὲ δὲν χαρίζει, σὲ κανέναν.

Γιὰ μιὰ ἀκόμη φορὰ, μέσα σὲ λίγα χρόνια, γινόμαστε μάρτυρες κοσμοϊστορικῶν ἀλλαγῶν. Τὸ τέλος τῆς χιλιετίας σημαδεύεται ἀπὸ συγκυρίες, ποὺ ὀφείλουν νὰ μᾶς προετοιμάσουν, νὰ μᾶς διεγείρουν, νὰ μᾶς προβληματίσουν. Νὰ μᾶς θέσουν, ἴσως, σὲ μιὰ «πολεμικὴ» ἐργήγορση, ποὺ στὴ γλώσσα τῶν ὀρθοδόξων ὀνομάζεται νήψη. Ἀντιμέτωποι μὲ τὸν κυκεῶνα τῆς ἐποχῆς πρέπει νὰ ἔχουμε τὴ δύναμη νὰ διακρίνουμε ποῦ βαδίζει ὁ κόσμος γύρω μας καὶ νὰ περὶσώσουμε ὅσα σημαντικὰ, ἔστω στὰ ὅρια τῆς τοπικῆς ἐκκλησιαστικῆς μας κοινότητος, ἢ ἀπλῶς τῆς κατ' οἶκον Ἐκκλησίας.

Θεολογικά θέματα

ΠΑ ΤΗΝ ἈΜΑΡΤΙΑ ΚΑΙ ΤΗ ΜΕΤΑΝΟΙΑ

Ο λόγος για τὸν ὁποῖο δημιουργηθήκαμε εἶναι νὰ ἐνωθοῦμε μὲ τὸν Θεὸ καὶ μετὰξὺ μας μὲ ἀγνὴ καὶ καθαρὴ ἀγάπη. Κάθε τι ποὺ μᾶς χωρίζει ἀπὸ τὸν Θεό, μᾶς ἀπομακρύνει ἀπὸ αὐτὸ τὸν στόχο καὶ εἶναι ἁμαρτία. Δὲν ἔχει σημασία ἂν μᾶς φαίνεται σωστό, θρησκευτικὸ ἢ ἡθικόν. Ἐφόσον μᾶς χωρίζει ἀπὸ τὸν Θεὸ δὲν παύει νὰ εἶναι ἁμαρτία.

Ἴσως εἶναι πρὸς εὐκόλο νὰ χάσει κανεὶς τὴν ψυχὴν του μέσα ἀπὸ τὶς ἀρετές, παρὰ μέσα ἀπὸ τὶς ἀδυναμίες του. Ὁ λόγος εἶναι ὅτι ἀρχικὰ στὴ Δύση καὶ κατόπιν στὴν Ἀνατολή, ἡ ἐκκλησιαστικὴ παράδοση ὑποβαθμίστηκε σ' ἓναν ἡθικὸ κώδικα. Οἱ ἄνθρωποι συνήθισαν νὰ διδάσκονται ἓνα εἶδος ἡθικοῦ νόμου, μὲ ἀποτέλεσμα ἡ πίστις νὰ ἀντικατασταθῇ σταδιακὰ ἀπὸ τὸ νόμο. Ὁ ἡθικισμὸς ἦρθε ὡς ὑποκατάστατο τῆς ἐν Χριστῷ ζωῆς καὶ ἔπεισε τοὺς ἀνθρώπους ὅτι τὸ νὰ εἶναι μὲ τὸν Ἰησοῦ Χριστὸ ἐξαρτιόταν ἀπὸ τὴν ἡθικὴν τους συμπεριφορὰ. Ὅμως, καὶ ἓνας εἰδωλολάτρης μπορεῖ κάλλιστα νὰ εἶναι ἡθικός. Σὲ πολλὰς εἰδωλολατρικὰς κοινωνίες τὸ ἔγκλημα εἶναι ἄγνωστο καὶ οἱ νέοι σέβονται γονεῖς καὶ ἡλικιωμένους σὲ πολὺ μεγαλύτερο βαθμὸν ἀπ' ὅτι στὴ δική μας κοινωνία. Ἄν ἡ καρδιὰ τῆς πίστεως μας ἦταν ἡ ἡθικὴ μας συμπεριφορὰ, θὰ εἴμασταν φτωχότεροι πνευματικὰ καὶ ἀπὸ πολλοὺς εἰδωλολάτρεις.

Οἱ ἄνθρωποι κατανόησαν τὴν ἁμαρτία ὡς τὴν συμπεριφορὰ ποὺ δὲν ἀκολουθεῖ τὸν ἡθικὸν κώδικα ποὺ δημιουργήσαν. Ξέχασαν ὅτι ἡ οὐσία τῆς χριστιανικῆς ζωῆς εἶναι ἡ ἐν Χριστῷ ζωὴ. Λησμόνησαν ὅτι καμία πράξις δὲν ἔχει ἡθικὴ ἀξία ἂν δὲν πηγάζει ἀπὸ τὴν καρδιὰ καὶ δὲν ἔχει ὡς κίνητρο τὴν ἀγάπην. Ἐτσι ἄφησαν ἀπ' ἑξῆς τὴν ἀγάπην καὶ υἱοθέτησαν τὴν ἐννοία τῆς ἡθικῆς. Ἀκόμα ὅμως καὶ ἡ ἡθικὴ τους, τοὺς χωρίζε ἀπὸ τὸν Θεόν, γιατί κίνητρό της ἦταν ὁ φόβος τοῦ νόμου καὶ ὄχι ἡ ἀγάπη. Μπορεῖ κανεὶς νὰ ἐπιδεικνύει μιὰ ἡθικὴν συμπεριφορὰ γιὰ πολλοὺς λόγους: Εἴτε γιατί ἔχει σκληρὴν καρδιά, εἴτε ἀπὸ ἐγωισμόν. Ὑπάρχουν ἄνθρωποι ποὺ διατηροῦν τὴν παρρησία τους γιὰ μιὰ ὀλόκληρη ζωὴ, μόνο καὶ μόνο γιατί εἶναι ἀρκετὰ ἐγωῖστες γιὰ νὰ μοιραστοῦν τὸ σῶμα τους μὲ κάποιον ἄλλον. Ἄλλοι, ζοῦν πολὺ ἡθικὴν ζωὴν, γιατί ἔχουν πολιτικὰς φιλοδοξίας, καὶ ὁ τρόπος αὐτὸς τοὺς βοηθάει νὰ ἀνέλθουν γρήγορα στοὺς πολιτικούς τους στόχους. Καὶ ἄλλοι πάλι ζοῦν ἡθικὰ γιατί εἶναι γεμάτοι φόβο καὶ ἀνασφάλεια.

Όταν ο άνθρωπος βιώνει την ἐν Χριστῷ ζωὴν, τότε ξεπερνάει ὅλες τὶς ἀπορίες του σχετικὰ μὲ τὴν ἡθική. Τὸ μόνο ἐρώτημα ποὺ πραγματικὰ τὸν ἐνδιαφέρει εἶναι ἂν ὁ τρόπος τῆς ζωῆς του τὸν χωρίζει ἀπὸ τὸν Θεὸ κι ὄχι ἂν εἶναι σύμφωνος μὲ κάποιον κώδικα. Ἡ ἔλλειψη ἀγάπης εἶναι πραγματικὰ ἁμαρτία. Σὲ κανέναν ὅμως ἡθικὸ κώδικα δὲν θὰ βρεῖ κανεὶς τὴν ἀναγκαιότητα γιὰ ἀληθινὴ ἀγάπην. Στὴν πραγματικότητα ὅμως, ἡ ἀληθινὴ ἀγάπη εἶναι ἡ μόνη ποὺ μπορεῖ νὰ νικήσῃ τὴ δύναμιν τοῦ Διαβόλου καὶ νὰ μᾶς ἐνώσῃ μὲ τὸν Θεό. Μόνο μιὰ τέτοια ζωὴ, ποὺ ἔχει ὡς κίνητρό της τὴν ἀληθινὴ ἀγάπην, μπορεῖ νὰ εἶναι πραγματικὰ ἡθική.

Τί ἐννοοῦμε ἄραγε, ὅταν λέμε πῶς πρῶτον νὰ μετανοήσουμε; Μετάνοια σημαίνει ἀλλαγὴ πορείας, καινούρια προσωπικὴ στὴ ζωὴ μας. Συχνὰ κανεὶς προσέρχεται στὴν ἐξομολόγησιν νομίζοντας πῶς μετάνοια εἶναι νὰ στοχαστεῖ τὶς ἁμαρτίες του καὶ νὰ ἀπολογηθῇ γιὰ τὶς πράξεις του. Θεωρεῖται ἡ ἁμαρτία ὡς καταπάτησιν τοῦ νόμου, σὰν νὰ ἐπρόκειτο γιὰ ὁδικὴ παράβασιν γιὰ τὴν ὁποία ὁ ἱερέας θὰ ἀπαντήσῃ μὲ πρόστιμο! Τὸ ἀληθινὸ ὅμως νόημα τῆς μετάνοιας εἶναι νὰ ἀλλάξῃ ὁ ἄνθρωπος τὸν τρόπο μὲ τὸν ὁποῖο ἀντιλαμβάνεται τὰ πράγματα. Νὰ σωρῶξῃ κανεὶς τὸν ἑαυτό του μακριὰ ἀπὸ τὸν ἐγωισμό ὥστε νὰ ἀγαπήσῃ ἀληθινά. Ἄν σκεφτόμαστε τὶς ἁμαρτίες μας μόνο μέσα ἀπὸ τὸν φόβον, τότε δὲν ἀπολογούμεσθα ἀπὸ πραγματικὴ μετάνοια, ἀλλὰ γιὰτὶ φοβόμαστε πῶς δὲν μποροῦμε νὰ ξεφύγουμε ἀπὸ τὶς συνέπειες. Κάτι τέτοιο, ἴσως νὰ εἶναι χρήσιμο στὴν ἀρχή, ἀλλὰ τὸ νὰ μένει κανεὶς σ' αὐτό, δὲν συνιστᾷ πνευματικὴ πρόοδον. Ὁ ἄνθρωπος ποὺ μετανοεῖ ἀληθινὰ νιώθει τὴν καρδιά του βαρειά, λόγω τῆς ἀπομάκρυνσιν ἀπὸ τὸν Θεόν. Μετανοεῖ γιὰτὶ ἀγαπάει τὸν Θεόν καὶ θέλει νὰ ὑπακούσῃ σ' Αὐτόν. Ὁ ἄνθρωπος ποὺ δὲν γνωρίζει τὸν Θεόν, νιώθει φόβον, διότι εἶναι φυσικὸ νὰ φοβᾶται τὸ ἄγνωστο. Ὅσο ὅμως τὸν γνωρίζει, μέσω τοῦ Χριστοῦ, τόσο περισσότερο τὸν ἀγαπάει. Καὶ τότε ὁ φόβος ἀπομακρύνεται καὶ ἀντικαθίσταται ἀπὸ τὴν ἀγάπην.

Δὲν ὑπάρχει τίποτα ποὺ νὰ μᾶς χωρίζει τόσο ἀπὸ τὸν Θεόν, ὅσο τὸ νὰ εἴμαστε κενοὶ ἀπὸ ἀγάπην. Ἡ ψυχὴ ποὺ κατανοεῖ τὴν ἀληθινὴ σημασίαν τῆς χριστιανικῆς ζωῆς, γνωρίζει ὅτι ὅλο τὸ μυστήριον τῆς σωτηρίας ἔχει νὰ κάνει μὲ τὸ μυστήριον τῆς ἀνιδιοτελοῦς καὶ συμπάσχουσας ἀγάπης. Ἡ ἀληθινὴ ἀγάπη εἶναι δῶρον τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ γι' αὐτὸ εἶναι ἡ μόνη δύναμιν ποὺ μπορεῖ νὰ μεταμορφώσῃ τὴν ἀνθρώπινην ψυχὴν. Γιὰ νὰ προσδεύσῃ ὅμως κανεὶς σ' αὐτὴν ἀπαιτεῖται ὁ ἀγῶνας μιᾶς ὁλόκληρης ζωῆς.

Τὸ Νόημα τῆς Γάμου

Τὸ παρακάτω κείμενο ἀποτελεῖ συνέχεια τοῦ ἄρθρου «Γιὰ τὴν ἀγάπη καὶ τὸν Γάμο», ποὺ δημοσιεύσαμε στὸ προηγούμενο τεῦχος (69) τῆς Ἐπίγνωσης, σὲ περὶληψη ἀπὸ τὸ βιβλίο τοῦ ἀρχιεπισκόπου Λάζαρ (Πουχάλο) "On love and marriage", Synaxis Press.

I

Χρειάζεται νὰ σὰς ἀναλύσω, γιατί καὶ ὁ γάμος εἶναι μυστήριον τῆς Ἐκκλησίας; Ὁ Χριστὸς ἀνέλαβε τὴν Ἐκκλησίαν καὶ Ἐκείνη δημιουργήθηκε ἀπὸ Αὐτόν, καὶ Αὐτὸς ἐνώθηκε μαζί Της μὲ σχέση πνευματική... Ἐπομένως, ὁ γάμος εἶναι ὁ τύπος τῆς παρουσίας τοῦ Χριστοῦ» (Ἁγ. Ἰωάννου Χρυσοστόμου, ὁμιλία πρὸς Ἐφεσίους).

Ὁ Θεὸς δημιούργησε τὸν ἄνδρα καὶ τὴ γυναῖκα καὶ τοὺς κάλεσε νὰ ἐνωθοῦν μεταξύ τους, νὰ ζήσουν μὲ σύμφωνον καὶ ἀρμονία καὶ νὰ παραμερίσουν κάθε ἄλλη σχέση. Καὶ τοὺς κάλεσε νὰ ἐνωθοῦν ψυχικὰ σὲ βαθμὸ, ὥστε νὰ γίνουν «σάρκα μία» (Γεν. 2:24). Στὸν παράδεισο, αὕτη ἡ ἐνωση ἦταν πραγματικότητα. Στὴν πεσμένη κατάσταση, ὅμως, εἰσχώρησαν στὴν ἀνθρώπινον φύσιν κάθε εἶδους διαιρέσεις καὶ ὁ δεσμὸς ἀνάμεσα στὸν ἄνδρα καὶ τὴ γυναῖκα ἐφθάρη. Λόγῳ αὐτῆς τῆς φθορᾶς ἐπιτράπηκε καὶ τὸ διαζύγιο, ἀκριβῶς ἐπειδὴ ἡ ἀνθρώπινον καρδιὰ σκληρύνθηκε (Ματθ. 19:7-8). Παλαιότερα, ὑπῆρχε ἕνας βαθμὸς προστασίας τῶν γυναικῶν, ποὺ ὀφείλονταν κατὰ πολὺ στὸ θεσμὸ τῆς προίκας, ἀλλὰ πέρα ἀπὸ τέτοιους κοινωνικοὺς περιορισμοὺς, ὁ χωρισμὸς στὴν ἀρχαιότητα ἦταν ἀπλὰ ἡ προσωρινὴ ἀνακοίνωση τοῦ ἀνδρα πρὸς τὴ γυναῖκα, ὅτι ὁ γάμος τοὺς πῆρε τέλος. Ὁ γάμος εἶχε χάσει τὸν θεῖο προορισμὸ του καὶ εἶχε γίνει ἕνα εἶδος συμφωνίας γιὰ συμβίωση, γιὰ «συγκατοίκηση». Πρακτικά, ὑποβαθμίστηκε σὲ κοινωνικὸ καὶ σεξουαλικὸ καθήκον.

Μὲ τὴν ἔλευση τοῦ Χριστοῦ, ὑπῆρξε μιὰ δραματικὴ ἀλλαγὴ στὸν τρόπο κατανόησης τοῦ γάμου. Ὁ Χριστὸς, ὅχι μόνον ἀποκατέστησε τὸ πραγματικὸ νόημα τοῦ γάμου, ἀλλὰ προσέδωσε σ' αὐτὸ καὶ τὴν πληρότητά του. Μὲ τὴν ἐνανθρώπισή του, ὁ «νέος Ἀδάμ» ἀποκαθιστᾷ τὸ κάθε τι στὸν ἀρχικὸ του προορισμὸ καὶ σκοπὸ. Ὁ Χριστὸς ξανάνοιξε τὶς πύλες τοῦ Παραδείσου καὶ ξαναφύτεψε τὸν κήπο τῆς Χάριτος, μέσα στὴν Ἁγίαν Ἐκκλησίαν.

Ὡς Χριστιανοὶ ζοῦμε μέσα στὴ Βασιλεία τῶν Οὐρανῶν. Ὁ ἄνθρωπος δὲν ἔχει ἀκόμη ἐπιστρέψει στὴν Ἑδέμ, ἀλλὰ ὁ Παράδεισος, μ' ἓναν πνευματικὸ τρόπο, ἔχει ξαναγυρίσει ἀνάμεσα στοὺς ἀνθρώπους. Ὅσοι πιστεύουμε στὴ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ πρέπει νὰ ἀγωνιστοῦμε νὰ υἱοθετήσουμε τὰ μέτρα καὶ τὶς ἀρχές τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ καὶ ὅχι τοῦ πεισμένου κόσμου. Ὁ ἄνθρωπος μπορεῖ νὰ ἐπανακτήσει τὸν παράδεισο μέσα στὴν καρδιά του, δηλαδὴ νὰ ἀγωνιστεῖ ὥστε νὰ ἐπιστρέψει καὶ νὰ σκηνώσει ἐκεῖ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιο. Διότι, πρέπει νὰ ζήσουμε τὴ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἀπὸ τούτῃ τὴ ζωὴ, ἐὰν προσδοκοῦμε νὰ κατοικήσουμε ἐκεῖ αἰωνίως.

Μὲ τὴν Φανέρωση τῆς Βασιλείας τῶν Οὐρανῶν, μέσα στὴν Ἐκκλησία, ὁ γάμος ἐπιστρέφει στὸν ἀρχικὸ του προορισμό, γιὰ τὸν ὁποῖο ὁ Χριστὸς τὸν δημιουργήσε στὸν Παράδεισο. Ὅπως ὁ Χριστὸς ἐνώνεται μὲ τοὺς ἀνθρώπους στὴν Ἐκκλησία Του, ἔτσι καὶ ὁ ἄνδρας ἐνώνεται μὲ τὴ γυναῖκα στὸ γάμο. Ἐτσι, ὁ γάμος γίνεται μέρος καὶ Φανέρωση τοῦ λυτρωτικοῦ μυστηρίου, τῆς Οἰκονομίας τοῦ Χριστοῦ.

II

Γιὰ τὸν ἄνθρωπο ποὺ εἶναι ὑποδουλωμένος στὰ ἄλογα πάθη, ὁ τύπος καὶ ἡ ἀποκάλυψη, ποὺ ἐμπεριέχονται στὴν ἀνθρώπινη σεξουαλικότητα, συσκοτίζονται. Μὲ τὸν ὅρο σεξουαλικότητα δὲν ἐννοοῦμε ἀπλῶς τὸν «σαρκικὸ ἔρωτα». Ἡ σεξουαλικότητα σημαίνει ὅλη τὴ δημιουργία τοῦ ἀνθρώπου πάνω στὴ διάκριση ἀνάμεσα σὲ ἄνδρα καὶ γυναῖκα. Ὅταν ἡ σεξουαλικότητα ἐγκλωβίζεται μέσα σὲ στερεότυπα, τότε ἐμποδίζεται νὰ ἀνυψωθεῖ στὸν πραγματικὸ της προορισμό. Ἡ ἀνθρώπινη σεξουαλικότητα εἶναι δυνατὴ καὶ μυστηριώδης καὶ συγχρόνως γεμάτη λεωτότητα καὶ εὐαισθησία. Εἶναι ἀπλὴ καὶ ἀγνή, ἐνῶ τὴν ἴδια στιγμή περιέχει τὶς πιὸ πολυπλοκές, εὐμετάβλητες καὶ εὐαίσθητες ὀψεις τῶν ἀνθρώπων σχέσεων. Πίσω ἀπὸ αὐτὲς τὶς φυσικὲς ἀντιφάσεις βρίσκεται ἡ πᾶλη ἀνάμεσα στὰ πάθη τῆς πεισμένης φύσης καὶ στὸν σκοπὸ γιὰ τὸν ὁποῖο δόθηκε ἡ σεξουαλικότητα.

Ὁ ἄνθρωπος ἀνακαλύπτει τὴν πραγματικὴ του ὁλοκλήρωση μόνον μέσα ἀπὸ ἓναν διάλογο ἀγάπης, προσευχῆς καὶ δοξολογίας τοῦ Δημιουργοῦ, μὲ σκοπὸ νὰ κοινωνήσει κι αὐτὸς μὲ τὴν ἀθανασία μέσῳ τῆς Θεότητος. Γνωρίζουμε πῶς ὁ ἄνθρωπος δὲν δημιουργήθηκε γιὰ νὰ πεθάνει. Πρόθεση τοῦ Θεοῦ γιὰ τὸν ἄνθρωπο δὲν ἦταν ὁ θάνατος, ἀλλὰ ἡ ζωὴ, μέσῳ τῆς

ένωσής του με τὸν Δημιουργό. Ὡστόσο, ὁ Θεός, ποὺ γνωρίζει τὰ πάντα, προέβλεψε ἐξ' ἀρχῆς καὶ πρὸ τῶν αἰώνων τὴν ἀνθρώπινη πτώση ἀπὸ αὐτὴ τὴν κατάσταση τῆς ἐνότητας, καὶ ἐπομένως τὸ γεγονὸς τοῦ θανάτου. Ἐξαιτίας αὐτοῦ, ἔβαλε τὴ σεξουαλικότητα μέσα σ' ὅλη τὴ δημιουργία καὶ τὴ συνέδεσε μάλιστα καὶ μετὰ τὴ διαιώνιση, μετὰ τὸ μυστήριο τῆς ζωῆς, μέσω τῆς ἀναπαραγωγῆς.

Ὁ ἄνδρας καὶ ἡ γυναίκα, λοιπόν, δημιουργήθηκαν μετέπειτα τρόπο, ὥστε ἀκόμα καὶ στὴν κατάσταση τῆς πτώσεως, νὰ μποροῦν μ' ἓνα ὁλοκληρωμένο τρόπο νὰ ἐκπληρώνουν τὴν ἀποκάλυψη τῆς ὁμοίας εἶναι εἰκόνες: τῆς ένωσης τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Ἐκκλησίας, σὲ μιὰ κοινωνία ἀγάπης, ποὺ κρατᾷ τὸ μυστικὸ τῆς ἀθανασίας. Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, μιλώντας στοὺς Ἐφεσίους γιὰ τὸ μυστήριο τῆς ἀνθρώπινης σεξουαλικότητος λέει: «Αὐτὸ τὸ μυστήριο εἶναι μεγάλο, γιὰτὶ μιλάει γιὰ τὸν Χριστὸ καὶ τὴν Ἐκκλησίαν».

«Ὁ Θεὸς ὁ αἰώνιος, ὁ τὰ διηρημένα συναγαγὼν εἰς ἐνότητα καὶ σύνδεσμον διαθήσεως τιθεὶς ἄρρηκτον, ὁ εὐλόγησας Ἰσαὰκ καὶ Ρεβέκκαν, καὶ κληρονόμους αὐτοὺς τῆς σῆς ἐπαγγελίας ἀναδείξας· Αὐτὸς εὐλόγησον καὶ τοὺς δούλους σου τούτους...»

Οἱ ἄνθρωποι δὲν δημιουργήθηκαν γιὰ νὰ ζήσουν σὲ ἐγωϊστικὴ ἀπομόνωση, ἀλλὰ γιὰ νὰ συμβιώσουν σὲ μιὰ ἁγιασμένη ἐνότητα, αὐξανόμενοι στὴν ἀγάπη. Μέσα σ' αὐτὴ τὴν ἁρμονία, μποροῦν νὰ προαχθοῦν στὴν πνευματικὴ ἀγάπη καὶ νὰ πλησιάσουν τὸν Δημιουργό. Προσδεύοντας στὴ μεταξύ τους ἀγάπη, ἀποκοῦν μιὰ γεύση ἐκείνης τῆς ὑπέροχης καὶ τελείας ἀγάπης, ποὺ ἐλευθερώνεται ἀπὸ τὰ δεσμὰ τῶν σαρκικῶν παθῶν καὶ ἐνώνει τὸν ἄνθρωπο μετὰ τὸν Θεό.

III

Τὴν ὥρα τῆς τελετῆς τῆς στέψης, ὁ ἄνδρας καὶ ἡ γυναίκα ὁδηγοῦνται τρεῖς φορές γύρω ἀπὸ τὸ τραπέζι, πάνω στὸ ὁποῖο βρίσκεται τὸ Εὐαγγέλιο. Καὶ καθὼς στρέφονται, ψάλλονται τρεῖς ὕμνοι, οἱ ὁποῖοι ἐπεξηγοῦν τόσο τὴν τριπλὴν στέψη ὅσο καὶ τὸ πληρὴς νόημα τοῦ γάμου:

«Ἡσαΐα χόρευε· ἡ Παρθένος ἔσχεν ἐν γαστρὶ, καὶ ἔτεκεν Υἱὸν τὸν Ἐμμανουήλ, Θεὸν τε καὶ ἄνθρωπον· Ἀνατολὴ ὄνομα αὐτῷ· ὃν μεγαλύνοντες, τὴν Παρθένον μακαρίζομεν».

Ὁ νυμφίος καὶ ἡ νύμφη κοσμοῦνται μὲ τὸ στεφάνι τῆς χαρᾶς. Γιατὶ ὁ Χριστὸς, ὅπως προεῖπε ὁ Προφῆτης, ἦρθε στὴν κόσμος γιὰ νὰ ἐπανασυνδέσει τὴν ἀνθρώπινη φύση μὲ τὸν ἑαυτό Του καὶ νὰ τὴν ἀναγεννήσει μέσα στὴν Ἁγία Του Ἐκκλησία. Τὸ ζευγάρι στεφανώνεται μὲ αὐτὴ τὴ χαρά, εἰκονίζοντας τὴ λύτρωση, καθὼς οἱ δύο ἐνώνονται σὲ ἓνα, μὲ τὸν σύνδεσμο τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Καθὼς τὸ ζευγάρι στρέφεται γιὰ δευτέρη φορὰ γύρω ἀπὸ τὸ Εὐαγγέλιο, ψάλλουμε:

«Ἅγιοι Μάρτυρες, οἱ καλῶς ἀθλήσαντες καὶ στεφανωθέντες, πρεσβεύσατε πρὸς Κύριον, ἐλεηθῆναι τὰς ψυχὰς ἡμῶν».

Τὸ ζευγάρι στέφεται ἐπίσης μὲ τὸ στεφάνι τοῦ μαρτυρίου. Ὅπως ἀκριβῶς ὁ Χριστὸς ἀγάπησε τὴν Ἐκκλησία Του καὶ ἔδωσε τὴ ζωὴ του γι' Αὐτήν (Ἐφεσ. 5:25), μὲ τὸν ἴδιο τρόπο τώρα, ἡ σύζυγος καὶ ὁ σύζυγος καλοῦνται νὰ θυσιάσουν τὸν ἐγωϊσμό τους καὶ τὴν φιλαυτία τους, νὰ τερματίσουν τὸ «ἐγώ» καὶ νὰ τὸ μετατρέψουν σὲ «ἐμεῖς». Θὰ ἀπαρνηθοῦν τὸν ἑαυτό τους, ὁ ἓνας γιὰ τὸν ἄλλον καὶ ἀργότερα γιὰ τὰ παιδιά τους. Θὰ γίνουν πρόθυμα «μάρτυρες», ὑπερνικώντας τὴν ἰδιοτέλειά τους ἀπὸ ἀγάπη γιὰ τὸν ἄλλον. Μέσα ἀπὸ αὐτὴ τὴ θυσία, ἡ ἀνθρώπινη φύση θεραπεύεται καὶ λυτρώνεται, ἐὰν «δι' ὑπομονῆς τρέχωμεν τὸν προκείμενον ἡμῖν ἀγώνα» (Ἐβρ. 12:1).

«Δόξα σοι Χριστέ ὁ Θεός, Ἀποστόλων καύχημα, Μαρτύρων ἀγαλλίαμα, ὦν τὸ κήρυγμα, Τριάς ἡ ὁμοούσιος».

Ὁ ἄνδρας καὶ ἡ γυναῖκα γίνονται μάρτυρες καὶ ἀπόστολοι Χριστοῦ, ἀγωνιζόμενοι νὰ βιώσουν τὸ Εὐαγγέλιο καὶ νὰ τὸ διδάξουν στὰ παιδιά τους, ποιμαίνοντας τὴν οἰκογένειά τους, ὅπως οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ ἐπίσκοποι ποίμαναν τὴν Ἐκκλησία. Ἐπιπλέον, ἡ νύμφη καὶ ὁ νυμφίος, λαμβάνουν κάτι ἀπὸ τὴν ἀγαπητικὴ ἐνότητα τῆς Ἁγίας Τριάδος, καθὼς «οἱ δύο ἔσονται εἰς σὰρκα μίαν» (Γεν. 2:24, Ματθ. 19:5), «ὥστε οὐκέτι εἰσι δύο, ἀλλὰ σὰρξ μία» (Ματθ. 19:6).

Ὅταν τὸ ζευγάρι στέφεται ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία, ἡ ἑνώση τους ἀγιάζεται

στον οὐρανὸ καὶ στὴ γῇ καὶ ὁ γάμος τους δὲν ἀφορᾷ μόνο τοὺς ἴδιους, ἀλλὰ ἀποτελεῖ ὑπόθεση ὁλόκληρης τῆς Ἐκκλησίας, ὁλόκληρου τοῦ Σώματος τοῦ Χριστοῦ. Γι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγο δὲν νοεῖται «ἰδιωτικὸς γάμος», ποὺ ἐξαίρετῇ ἔστω κι ἓναν πιστὸ ἀπὸ τῆ συμμετοχῆ του στὸ μυστήριο. Ὁ γάμος εἶναι λειτουργικὴ ἀκολουθία, ποὺ τελεῖται μὲ τὴν παρουσία τοῦ συνόλου «τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ». Γιὰ τοὺς χριστιανούς, ὁ λαὸς τοῦ Θεοῦ εἶναι ἡ ἅμεση οἰκογένειά τους, ἔχουν κοινὸ Πατέρα, τὸν Θεό, καὶ κοινὴ Μητέρα, τὴν Ἐκκλησία. Τὰ μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας δὲν εἶναι προσωπικὴ ὑπόθεση τοῦ ἱερέα, ποὺ τελοῦνται γιὰ τοὺς πιστοὺς μὲ μαγικὲς, τελετουργικὲς πράξεις. Τὰ μυστήρια εἶναι «λειτουργικά», πράγμα ποὺ σημαίνει σύναξη τῶν πιστῶν καὶ ὄχι ἀπλὰ μιὰ τελετουργία. Ὁ ὀρθόδοξος γάμος εἶναι ὑπόθεση ὁλόκληρης τῆς σύναξης τῶν πιστῶν, στὴν ὁποία ὁ πρεσβύτερος, ὡς χειροτονημένος ἀντιπρόσωπος τῆς σύναξης, προεδρεῖ.

Ὁ Χριστὸς καὶ ἡ Ἐκκλησία, Alardus Bible 1097,
Bibliothèque Valenciennes, France
Εἰκόνα ἐξωφύλλου: «Ὁ ἐν Κανᾷ γάμος». Μωσαϊκὸ ἐξωτερικοῦ νάρθηκα (1315-1321)
Κωνσταντινούπολη, Μονὴ Χώρας.

Στὶς ἐκδόσεις «Ζέφυρος» διατίθενται τὰ βιβλία τοῦ Ἀλέξανδρου Καλόμοιρου:
«Ὁ Πύρινος Ποταμός», «Κατὰ Ἑνωτικῶν» καὶ «Οἱ Ἑξὶ Αὐγές»

Τὸ περιοδικὸ Ἑπίγνωση ἐκδίδεται κάθε τρίμηνο. Ἐκδότης: Παῦλος Πολιτίδης
Συντακτικὴ ἐπιτροπὴ: Ἰ. Καλόμοιρος, Ἀ. Μάγουρου, Π. Πολιτίδης. Καλλιτεχνικὴ ἐπιμέλεια:
Κ. Σισκάκης. Ἐκτύπωση-διεύθυνση ἐπικοινωνίας: Ἐκδόσεις «Ζέφυρος», 17ης Νοεμβρίου
79, 543 52 Πυλαία Θεσσαλονίκης, Τηλ. κέντρο 2310/948.233 - Διεύθυνση στο διαδίκτυο:
www.zephyr.gr/stjohn